УДК 336

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-7>**Москвіна А.О.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова

Бервено С.М.

магістр
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Moskvina Anastasiia

O.M. Beketov National University of Urban Economy

Berveno Sofiia

V.N. Karazin Kharkiv National University

ІНСТИТУЦІЙНІ ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НЕРІВНІСТЬ ДОХОДІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

INSTITUTIONAL IMPACT FACTORS ON INCOME INEQUALITY: AN INTERNATIONAL EXPERIENCE

У статті розглянуто сучасні тенденції нерівності доходів в країнах світу та в Україні. Проаналізовано основні інструменти оцінювання та компаративного аналізу нерівності доходів. Обґрунтовані негативні соціально-економічні наслідки та необхідність подолання непродуктивної (надмірної) нерівності. Доведено, що в умовах обмеження інституційного впливу на сферу доходів відбувається розширення нерівності й продукування її нових форм: майнової нерівності, гендерної нерівності, нерівності людського розвитку, нерівності якості життя тощо. Проаналізовано міжнародний досвід регулювання доходів та визначено стратегічні напрями інституційного реформування сфери доходів. Запропоновані основні напрями інституційного впливу на нерівність доходів, застосування яких сприятиме згладжуванню найбільш болючих проявів непродуктивної нерівності.

Ключові слова: нерівність доходів, надмірна нерівність, регулювання доходів, соціальна справедливність, інституційні фактори.

В статье рассмотрены современные тенденции неравенства доходов в странах мира и в Украине. Проанализированы основные инструменты оценки и сравнительного анализа неравенства доходов. Обоснованы негативные социально-экономические последствия и необходимость преодоления непродуктивного (избыточного) неравенства. Доказано, что в условиях ограничения институционального влияния на сферу доходов, происходит расширение неравенства и возникновение его новых форм: имущественного неравенства, гендерного неравенства, неравенства человеческого развития, неравенства качества жизни и т.д. Проанализирован международный

опыт регулирования доходов и определены стратегические направления институционального реформирования сферы доходов. Предложены основные направления институционального влияния на неравенство доходов, применение которых будет способствовать сглаживанию наиболее болезненных проявлений избыточного неравенства.

Ключевые слова: неравенство доходов, чрезмерное неравенство, регулирование доходов, социальная справедливость, институциональные факторы.

The article considers current trends in income inequality in the countries of the world and in Ukraine. Inequality exceeding its productive level becomes a serious socio-economic problem, which has a negative impact on the entire socio-economic system, the main parameters of its development. The main tools for assessing and comparative analysis of income inequality are analyzed. Income inequality varies widely across the globe. Its level is the lowest in Europe and the highest in the Middle East. According to expert estimates, the poverty rate in Ukraine is several times higher than in any European country. The negative socio-economic consequences and the need to overcome unproductive (excessive) inequality are proven. A high level of inequality negatively affects both the economic sphere and the social one. The negative economic consequences of inequality may include a decrease in labor productivity and, as a consequence, a slowdown in economic growth. The negative social consequences may include social disunity of society, social exclusion, middle class potential decline, the growth of social protests, etc. It is proved that in the context of the limited institutional influence on the income sphere, inequality is expanding and its new forms are emerging: property inequality, gender inequality, human development inequality, quality of life inequality, etc. In recent decades, income inequality has grown in almost all countries, but at different rates, suggesting different levels of influence of institutional inequalities. Particularly painful inequality is manifested in the post-socialist world. The international experience of revenue regulation is analyzed and the strategic directions of the institutional reform of the revenue sphere are identified. In most developed countries, the state is actively involved in the redistribution of income, using various mechanisms, including a progressive tax system. The main directions of the institutional impact on income inequality are proposed, the use of which will help smooth out the most painful manifestations of excessive inequality.

Key words: income inequality, excessive inequality, income regulation, social justice, institutional factors.

Постановка проблеми. В сучасній економічній системі доходи населення є джерелом задоволення різноманітних людських потреб. Завдяки різноманітним джерелам доходів сучасна людина здійснює споживання, яке забезпечує її економічну активність. Тому таку важливість для функціонування всієї національної економіки набуває проблема ефективного розподілу доходів. Недотримання принципу соціальної справедливості в розподілі доходів часто призводить до їх надмірної диференціації, породжуючи нерівність. Нерівність, що перевищує свій продуктивний рівень, стає серйозною соціально-економічною проблемою, яка має негативний вплив на всю соціально-економічну систему, на основні параметри її розвитку. Надмірна диференціація доходів призводить до зростаючої поляризації суспільства, виникнення соціального антагонізму та безлічі інших соціально-економічних проблем. Різка диференціація доходів і розшарування суспільства в Україні, що призвели до істотної втрати економічної ефективності національної господарської системи, особливо актуалізують проблему ефективного розподілу доходів, змушуючи дослідників шукати шляхи її вирішення та інструменти подолання надмірної їх диференціації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування і розподілу доходів насе-

лення з метою мінімізації їх нерівності в ринковій економіці присвячені дослідження багатьох представників економічної науки починаючи з класиків. Серед сучасних дослідників, які зробили найбільший внесок у розвиток даної проблематики, слід назвати таких українських та зарубіжних вчених: В. Базилевича, В. Бобкова, А. Гриценко, М. Кизима, М. Кима, А. Кіруту, Е. Лібанову, В. Мандибуру, Б. Мілановича, А. Ревенко, А. Сена, Дж. Стігліца, С. Тютюнникову та ін.

Метою дослідження є системний аналіз причин, чинників та тенденцій диференціації доходів населення, засобів її вимірювання та інституційних інструментів та способів мінімізації їх надлишкової нерівності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Нерівність – природний супровід соціально-економічного розвитку на кожному історичному етапі, бо люди по-різному беруть участь у створенні вартості. Тож нерівність не може не проявлятися в доходах, які вони отримують. Нерівність є прийнятною і продуктивною та сприяє економічній активності людей, якщо така розбіжність зумовлена різними трудовими зусиллями та результатами праці. Така нерівність органічно вплетена в систему економічної ефективності та має позитивний вплив на добробут населення через зростання дохо-

дів. Однак існує нерівність в розподілі доходів, яка виходить за межі продуктивного рівня та переростає в гальмо розвитку. Таку нерівність дослідники характеризують як непродуктивну, надмірну, деструктивну, що стає причиною соціальної напруги в суспільстві, глибокого соціального розшарування населення [1, с. 306].

Сучасні дослідники приділяють значну увагу оцінці впливу диференціації доходів населення на соціально-економічні процеси та різні аспекти людського життя. Так, на думку американських дослідників, одним з головних факторів послаблення держави є значне розшарування населення по доходах, за їх оцінкою у 81% воєн перемогу здобували країни, де доходи розподілені більш рівномірно, ніж у супротивника [2, с. 12]. Інші дослідники виявили кореляцію між нерівністю і тривалістю життя: в країнах з високою диференціацією доходів середня тривалість життя виявилася на 5-10 років нижче за аналогічний показник в країнах з помірною і низькою диференціацією [3, с. 158].

Нерівність доходів населення розуміється як такий їх розподіл, при якому утворюються розриви між їх рівнями, що присвоюється окремими верствами суспільства. Диференціація доходів населення – реально існуючі відмінності в рівні доходів населення, в значній мірі визначають соціальну диференціацію в суспільстві, характер його соціальної структури. Суспільства з раціональної диференціацією доходів близькою до рівномірної найбільш стійкі за рахунок численного середнього класу, мають інтенсивну соціальну мобільність, стимули до соціального прогресу та економічного зростання; суспільства з різкою диференціацією доходів відрізняються соціальною нестійкістю, низькою економічною ефективністю, значним ступенем криміногенності соціальних відносин.

Сучасний розвиток все більше впирається в об'єктивні ресурсні обмеження подальшого економічного зростання. У той же час, навіть наявні результати цього зростання все менше справедливо розподіляються між людьми – зростає нерівність і між країнами, і всередині країн між окремими соціальними групами. Саме тому, забезпечення достойної праці та скорочення нерівності в рівні її оплати залишається серед пріоритетів довгострокового розвитку країн світу, що визначені фахівцями ООН [4]. Найбільш вживаним у міжнародних співставленнях є заробітна плата як основа доходів населення. Водночас, відмінності у рівнях доходності різних секторів економіки, поширення інновацій та конкуренції зумовлюють коливання рівня оплати праці та зумовлюють

поглиблення дисбалансів у рівні оплати праці у країнах з різними рівнями розвитку.

Актуальність дослідження процесів споживання, бідності, добробуту, взаємозв'язку між обсягами доходів і споживання в економіці підтверджується чисельним переліком Нобелівських лауреатів з економіки, які отримали премію за дослідження цієї проблематики: Ф. Модільяні (1985), М. Алле (1988), А. Сен (1998), Дж. Акерлоф (2001), Дж. Стігліц (2001), П. Кругман (2008), Ж. Тіроль (2014 року), А. Дітон (2015), Р. Талер (2017), А. Банерджі (2019), Е. Дюфло (2019). Зокрема, А. Дітон визначає, що проблемами істотного поширення бідності зумовлені не нестачею ресурсів, а неефективною системою регулювання. Надмірна нерівність свідчить, що результати економічного зростання, зусиль всього суспільства, розподіляються між його членами не справедливо: в суспільстві зростає розшарування на бідних і багатих. Крім того, нерівність має негативний вплив на результати майбутнього зростання.

Серед сучасних дослідників не існує єдиної точки зору з цього приводу, а сформувалися дві протилежні течії, які обґрунтовують позитивний або негативний вплив диференціації доходів на економічне зростання. Прихильники позитивного впливу нерівності доходів на економічне зростання приводять цілу систему аргументів, серед яких головні: схильність до заощадження у багатих верств населення вище, отже, вище інвестиційний потенціал; диференціація заробітної плати стимулює зростання продуктивності працівників тощо [5; 6]. Ми вважаємо, що позитивний вплив нерівності на економічне зростання є відчутним тільки при її продуктивному рівні, а за його межами її негативні наслідки переважають всі інші.

Представники теорії негативного впливу нерівності на економічне зростання наводять наступні аргументи: по-перше, скорочення сукупного попиту; по-друге, індивідуалізація виробництва для задоволення попиту надто вимогливих клієнтів дає мало можливості для збільшення продуктивності; по-третє, скорочується середній клас, який більш схильний до споживання стандартизованих товарів, масове виробництво яких надає можливості зростання продуктивності; по-четверте, збільшується рівень перерозподілу в економіці й ростуть трансакційні витрати [7; 8]. Крім економічних наслідків деструктивна нерівність у високих масштабах породжує соціальну прірву: високу соціальну напруженість, зростання злочинності, руйнування інститутів, соціальну інклюдію тощо.

Нерівність в доходах сильно розрізняється в різних регіонах світу. Її рівень нижче за все

в Європі і вище за все на Близькому Сході. На Близькому Сході верхній дециль населення отримує 61% національного доходу. А кількість жителів Євросоюзу, які виявляються в зоні бідності та соціального неблагополуччя – 23,4%. [9]. Європейські країни прийшли до нинішніх показників нерівності в доходах (при їх високому реальному рівні) протягом багатьох десятиліть в результаті підвищення ефективності суспільного виробництва і глибоких структурно-технологічних і соціальних змін. Значну роль при цьому зіграла соціальна політика держави, спрямована на збільшення соціальних витрат і трансфертів, проведення програм боротьби з бідністю, використання податкової системи для пом'якшення розривів у доходах. Нерівність, як і раніше, залишається значущою проблемою навіть в самих розвинених країнах Європи. Тут стійко відтворюються цілі верстви населення, які в силу нестачі матеріального достатку позбавлені доступу до освітніх благ та отримання кваліфікації. Частина з них перетворюється в прошарок утриманців і живе на допомогу. Істотним фактором поглиблення нерівності в європейських країнах стали імміграційні потоки з країн Африки, Азії і Латинської Америки.

В останні десятиліття нерівність в доходах росла майже у всіх країнах, але різними темпами, що дозволяє припустити різний рівень впливу інституційних факторів вирівнювання нерівності. Особливо болісно нерівність проявляється в країнах постсоціалістичного світу. Для цих країн характерним є прихований рівень нерівності, який формується під впливом наступних чинників [10, с. 49]: недоступність інформації про реальні доходи і витрати груп населення; непрозорість діяльності бізнес-структур, анонімних компаній і фондів, пасивний міжнародний обмін інформацією, методологічна недосконалість оціночних показників. Все це ще більше ускладнює інституційну основу регулювання доходів населення. Важливим інструментом державної політики доходів є система державних соціальних стандартів та гарантій. Це, перш за все, гарантований державою мінімум, на основі якого визначаються масштаби недоспоживання та бідності, загальне становище населення та його окремих верств. Офіційний прожитковий мінімум є не тільки основним державним соціальним стандартом, але й базою для визначення розміру державних соціальних гарантій. Тому недосконала методика його розрахунку призводить до низької результативності та ефективності державних заходів щодо регулювання доходів та мінімізації нерівності. Міжнародний досвід використання прожиткового мінімуму свідчить

про прийняття його у якості межі бідності, незалежно від того, відповідають мінімальні соціальні гарантії встановленому розміру прожиткового мінімуму.

Встановлений прожитковий мінімум в Україні не дотягує до порога бідності по Центральній і Східній Європі (\$ 4,3 в день). За експертними оцінками рівень бідності в Україні в кілька разів вище ніж в будь-якій країні Європи, враховує діяльність тіньового сектора, співвідношення доходів багатих українців до найбідніших складає 30:1, а в країнах ЄС це 5,7:1 [11, с. 11]. Надмірна диференціація (коефіцієнт Джині понад 0,4) є руйнівною і для економіки і для суспільства, тому доходи необхідно вимірювати та регулювати з метою недопущення зайвої нерівності і зубожіння населення. За оцінками Е. Лібанової різниця в оплаті праці 1% найбільш забезпечених і 50% найменш забезпечених працівників в Україні є надвисокою: якщо в скандинавських країнах середні заробітки 1% найбільш високооплачуваних працівників перевищують середню заробітну плату 50% найменш оплачуваних у 7,1 рази, в європейських країнах – в 11,7, у США – в 24, то в Україні – аж у 43,3 рази [12].

Розподіл доходів відіграє важливу роль в економіці країни, впливає на її основні економічні та соціальні параметри, його якість визначає рівень відповідності цього розподілу частці виробленої продукції. У сучасних умовах в Україні спостерігається істотне розбалансування класичних регуляторних функцій, які має виконувати оплата праці, що переважним чином зумовлене істотним заниженням вартісних показників робочої сили, значною тінізацією оплати праці, невиконанням заробітною платою функцій забезпечення відтворення робочої сили, у тому числі через неузгодженість реформування політики оплати праці. Крім того, за останні 30 років у структурі доходів населення поступово підвищувалася питома вага пенсійних виплат та інших соціальних трансфертів – допомог, пільг, субсидій і компенсаційних виплат у системі забезпечення соціального захисту населення, що призвело до втрати економічної ефективності.

Інституційною основою регулювання доходів населення виступає державний бюджет, налагоджена податкова система, грамотне використання громадських фондів споживання, розвиток соціальних програм та інші заходи державного регулювання, які допомагають перерозподілити доходи надбалих громадян на користь бідних. У більшості розвинених країн держава бере активну участь у перерозподілі доходів, використовуючи для цього різні механізми, в тому числі і прогрес-

сивну систему оподаткування. Майже у всіх країнах світу існують програми соціального страхування і державної допомоги біднякам. В результаті політики перерозподілу доходів крива Лоренца зсувається в бік більшої рівності. Така стратегія в довготривалій перспективі дає можливість накопичення людського потенціалу та його подальшої капіталізації, що надає змогу мінімізувати не лише нерівність по доходах, але й забезпечити інклюзивність людського розвитку. Адже, як вірно відмічають українські дослідники, обмеженість доходів у більшій частини населення призводить до неспроможності сформувати ті якості сучасного працівника, які цінуються у світі й які так шукає вітчизняний роботодавець [13, с. 886].

Системне використання державних методів регулювання доходів населення включає регулювання заробітної плати, оподаткування, індексацію доходів і трансфертні платежі. Завдяки комплексу цих мір в державі відбувається формування формальних та неформальних інститутів регулювання нерівності доходів. Значення соціальних трансфертів у регулюючій доході політиці держави дослідниками оцінюється неоднозначно. Ряд іноземних економістів вважають, що збільшення трансфертних виплат завдає шкоди населенню, так як поступово формує утриманські настрої. Вони пропонують замість пасивних трансфертів здійснювати перехід до активних, пов'язаних з інвестиціями в людський капітал, які носять довгостроковий характер [14].

Крім підвищення мінімального розміру оплати праці та величини прожиткового мінімуму ефективним методом збільшення зарплати є участь працівників у прибутках підприємства. Так, все більше число громадян розвинених країн є акціонерами різних компаній та відіграють роль інвесторів зростання рівня заробітної плати в країні [15]. Як показує досвід розвинених країн важливе значення в політиці регулювання доходів відіграють такі пільги, як вигідний податковий кредит, податкові знижки на інвестиції, пов'язані з інноваційною діяльністю, відстрочка податкових платежів, пільги при оподаткуванні прибутку, одержуваного від впровадження інновацій. Такі заходи дозволяють не тільки корегувати рівень оплати праці, а й стимулювати інноваційну активність підприємств.

Серед дослідників немає однозначної думки щодо використання прогресивної шкали податку. На думку нобелівського лауреата М. Алле, «прогресивний прибутковий податок карає найбільш талановитих і незаслужено заохочує найменш здатних, створює перешкоди для просування кращих» [16, с. 96].

Як альтернативу він обґрунтовує введення податку на капітал, так як в цьому випадку, з одного боку, полегшується доступ до власності і до економічної влади, а з іншого – ускладнюється збереження великого капіталу в руках найменш активних громадян. Даний податок має сприяти соціальній мобільності та соціальній справедливості. Проте досвід зарубіжних країн показує, що прогресивний податок зменшує диференціацію. Він також може позитивно впливати на споживчу поведінку більш багатих верств суспільства на користь дбайливого та етичного споживання.

Мінімізація рівня непродуктивної нерівності також потребує введення ефективного механізму індексації доходів. Індексацію доходів необхідно здійснювати навіть в умовах незначного зростання цін або підвищенням пенсій і доходів відповідно до динаміки цін, або прямим переглядом ставок і окладів. Також необхідною мірою є відшкодування населенню втрат від знецінення заощаджень, що здійснюються шляхом зміни процентних ставок з урахуванням індексу цін. Перерозподіляючи доходи через податкову систему та соціальні виплати, держава збільшує платоспроможний попит, сприяючи економічному зростанню. Не менш значимим для економічного зростання є державні витрати на освіту, охорону здоров'я, та інші сфери пріоритетного розвитку людського капіталу. Однак, збільшення державних витрат вимагає збільшення податкового тягаря. Тут важливим є баланс між економічною ефективністю й соціальною справедливістю, тому комплексна система регулювання доходів населення має розроблятися з врахуванням реального рівня соціально-економічного розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Нерівність доходів населення – це такий їх розподіл, при якому утворюються розриви між їх рівнями, що присвоюється окремими верствами суспільства. Останнім часом формується тривожний тренд зростання нерівності як між країнами, так й в середині країн між окремими верствами населення. Високий рівень нерівності, що перевищує її продуктивний рівень є серйозною перешкодою як економічного розвитку країн, так й соціального. Нерівність доходів є основою формування інших видів нерівності: майнової нерівності, гендерної нерівності, нерівності людського розвитку, нерівності якості життя тощо. Тому інституційні фактори впливу на рівень нерівності є важливою складовою соціально-економічної політики держави. Для України є характерним прихований рівень нерівності, який ускладнює регулюючий вплив державних інсти-

тутів на стан доходів населення. Інституційною основою регулювання доходів населення є бюджетно-податкова політика, мінімальні соціальні стандарти та заходи соціального захисту економічно вразливих верств населення. Комбінація цих заходів залежить від стану макроекономічної кон'юнктури та цілей національного розвитку. Вирівнювання нерівності до її продуктивного рівня потребує злагодженої соціально-економічної політики, що впливатиме

на стан доходів населення як в короткочасній, так й довгостроковій перспективі, що забезпечуватиме умови розвитку людського потенціалу. Використання досвіду розвинених країн, зокрема європейських, для яких є характерними одні з найнижчих показників нерівності, має відбуватися з врахуванням національних особливостей, різниці у рівнях економічного розвитку та за рахунок притаманних вітчизняній економіці інститутів.

Список використаних джерел:

1. Бєрвєно О.В. Влияние чрезмерного неравенства доходов на качество жизни. *Проблемы экономики*. 2014. № 1. С. 304–308.
2. Стиглиц Дж. Цена неравенства. Чем расслоение грозит нашему будущему. Москва : Изд-во «Эксмо», 2015. 511 с.
3. Wilkinson R., Pickett K. *The Spirit Level: Why Greater Equality Makes Societies Stronger*. N.Y.; Berlin; London; Sydney: Bloomsbury Press, 2009. 374 p.
4. Цілі розвитку тисячоліття Україна: 2000–2015. Аналітична доповідь. Київ, 2015. 73 с.
5. Чурбанов К.Р., Пушкар О.І. Диференціація розподілу доходів як фактор впливу на економічний розвиток країни. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2011_1_4/32.pdf (дата звернення: 03.12.2019).
6. Barro R.J. Inequality and growth in a panel of countries. *Journal of Economic Growth*. 2000. № 5 (1). P. 5–32.
7. Halter D., Oechslin M., Zweimüller J. Inequality and Growth: the Neglected Time Dimension. *Journal of Economic Growth*. 2014. Vol. 19. № 1. P. 81–104.
8. Sherk J. Workers' Compensation: Growing Along with Productivity. URL: <https://www.heritage.org/jobs-and-labor/report/workers-compensation-growing-along-productivity> (дата звернення: 03.12.2019).
9. World inequality report 2018. Executive Summary. URL: <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-english.pdf> (дата звернення: 03.12.2019).
10. Коваль Н.В. Соціально-економічна нерівність в Україні та світі: проблеми оцінювання та шляхи вирішення. *Економіка та держава*. 2016. № 2. С. 46–50.
11. Холод Н.М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках : монографія. Львів : ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. 442 с.
12. Лібанова Е. Україна: глибина нерівності. *Дзеркало тижня*. № 35. 1 жовтня 2016. URL: <http://gazeta.dt.ua/internal/ukrayina-glibina-nerivnosti> (дата звернення: 03.12.2019).
13. Волошина С.В., Скубіліна А.В., Чеботаренко А.М. Нерівність доходів населення України як перешкода розвитку людського капіталу. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 882–889.
14. Халіна О.В. Нерівномірність економічного розвитку країн світу як глобальна проблема сучасності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 15–20.
15. Лях О.В. Зростання економічної нерівності та технологічний розвиток: майбутні виклики для ринку праці та можливі відповіді на них. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки»*. 2018. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article/view/3430/3105 (дата звернення: 03.12.2019).
16. Алле М. За реформу налоговой системы. Переосмысливая общепризнанные истины / пер. с фр. Т.А. Карлова; под ред. И.А. Егорова. Москва: ТЕИС, 2001. 96 с.

References:

1. Berveno O. (2014). Vliyanie chrezmernogo neravenstva dohodov na kachestvo zhizni [Influence of excessive income inequality on the quality of life]. *Problems of economy*, 1, 304–308. [in Russian]
2. Stiglitz J. (2015). Tsena neravenstva. Chem rassloenie grozit nashemu buduschemu [Price inequality. What stratification threatens our future]. Moscow: Eksmo Publishing House. [in Russian]
3. Wilkinson R., Pickett K. (2009). *The Spirit Level: Why Greater Equality Makes Societies Stronger*. N.Y.; Berlin; London; Sydney: Bloomsbury Press.
4. Tsili rozvytku tysiacholittia Ukraina: 2000–2015 (2015). [Millennium Development Goals Ukraine: 2000–2015]. Analytical report. Kiev. [in Ukrainian]
5. Churbanov K., Pushkar O. (2011). Dyferentsiatsiia rozpodilu dokhodiv yak faktor vplyvu na ekonomichnyi rozvytok krainy [Differentiation of income distribution as a factor of influence on the economic development of the country]. Retrieved from: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/bmnef/2011_1_4/32.pdf (accessed 3 December 2019).

6. Barro R.J. (2000). Inequality and growth in a panel of countries. *Journal of Economic Growth*, 5 (1), 5–32.
7. Halter D., Oechslin M., Zweimüller J. (2014). Inequality and Growth: the Neglected Time Dimension. *Journal of Economic Growth*, 19 (1), 81–104.
8. Sherk J. (2016). Workers' Compensation: Growing Along with Productivity Retrieved from: <https://www.heritage.org/jobs-and-labor/report/workers-compensation-growing-along-productivity> (accessed 3 December 2019).
9. World inequality report 2018. Executive Summary. Retrieved from: <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-english.pdf> (accessed 3 December 2019).
10. Koval N. (2016). Sotsialno-ekonomichna nerivnist v Ukraini ta sviti: problemy otsiniuvannia ta shliakhy vyrishennia [Socio-economic inequality in Ukraine and in the world: problems of estimation and solutions]. *Economy and state*, 2, 46–50. [in Ukrainian]
11. Kholod N. (2009). Rozpodil dokhodiv ta bidnist u perekhidnykh ekonomikakh [Income distribution and poverty in transition economies: a monograph]. Lviv: Publishing House Ivan Franko LNU. [in Ukrainian]
12. Libanova E. (2016). Ukraine: Depth of Inequality. *The mirror of the week*, 35, 1 October. Retrieved from: <http://gazeta.dt.ua/internal/ukrayina-glibina-nerivnosti> (accessed 3 December 2019).
13. Voloshina S., Skublina A., Chebotarenko A. (2017). Nerivnist dokhodiv naselennia Ukrainy yak pereshkoda rozvytku liudskoho kapitalu [Inequality of income of the Ukrainian population as an obstacle to the development of human capital]. *Economy and society*, 9, 882–889. [in Ukrainian]
14. Khalina O. (2018). Nerivnomirnist ekonomichnoho rozvytku krain svitu yak hlobalna problema suchasnosti [Uneven economic development of the countries of the world as a global problem of modernity]. *Business Inform*, 5, 15–20. [in Ukrainian]
15. Liakh O. (2018). [Growth of economic inequality and technological development: future challenges for the labor market and possible answers to them]. *International relations. Series Economic Sciences*. Retrieved from: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3430/3105 (accessed 3 December 2019).
16. Alle M. (2001). Za reformu nalogovoy sistemyi. Pereosmyslivaya obshepriznannyye istinyi [For the reform of the tax system. Rethinking the generally accepted truths] / interp. with fr. T.A. Karlova; editorship I.A. Egorova. Moscow: TEIS. [in Russian]